

KAASUS

A ja B, käes püstolimaketid ja peas sukad, tormavad vahetult pärast avamist ühte panka. Sellel hetkel viibivad pangas ainult kassiir K, kes on kuulikindla klaasiga piiratud kassas, ja üks varajane klient T, kes on 16 aastane.

A haarab T-lt selja tagant kinni, surub püstolimaketi talle vastu kukalt ja käsib tal liikumatult püsida. Samal ajal siirdub B kassiiri juurde ja ähvardab, et kui viimane kohe kogu kassas olevat raha talle ei anna, laseb A T maha. A kinnitab seda omapoolsete ähvardustega.

Kuigi K kuulikindla klaasi tõttu otsest ohtu enda elule ja tervisele ei tunneta ja kurjategijatel endal võimalus raha kassast kätte saada puudub, otsustab ta siiski T elu säästa ja annab kassas oleva sularaha (1 milj. krooni) B-le.

Seejärel A ja B lahkuvad koos rahaga. Klient T pääseb vaid ehmatusega, mingeid tervisekahjustusi ega füüsilist valu talle ei põhjustatud.

Analüüsida A ja B käitumist

LAHENDUS

Lahenduskaik on mõistlik jagada antud juhul kaheks – esmalt kuritegu panga vastu ja teiseks kuritegu kliendi vastu.

1. teokompleks – kuritegu panga vastu

I. A ja B võisid toime panna § 200 lg 2 p 6, 7, 8, 9, 10 kirjeldatud kuriteo

A. Kuriteokoosseis

§ 200 lg 2 p 6, 8, 9, 10 alusel on karistatav võõra vallasasja vägivaldaga äravõtmine selle ebaseadusliku omastamise eesmärgiga, kui see on toime pandus suures ulatuses, grupi poolt, relva või relvana kasutatava muu esemega või sellega ähvardades, sissetungimisega ning näo varjamisega.

1. Objektiivne koosseis

a) võõras vallasasi – panga kassas olev raha oli kahtlema A ja B jaoks võõras vallasasi;

b) äravõtmine – äravõtmine koosneb ise veel 3 alltunnusest: 1) vana valduse lõpetamine, 2) uue valduse kehtestamine, 3) murdmise teel. Ei ole probleeme kahe esimese tunnuse osas, kahtlemata A ja B oma tegevusega lõpetasid panga valduse 1. miljoni krooni sularaha suhtes ja kehtestasid sellele oma valduse. Küsitav on aga valduse „murdmine“, kuna kassiir andis raha ära nagu vabatahtlikult. Seda probleemi analüüsitakse aga koos „vägivalla“ mõistega järgnevas punktis;

c) vägivald – on selge, et vägivald reaalselt oli olemas, mis sest, et psüühiline – § 120 alusel on vägivallana karistatav ka tapmisähvardus. Röövimine nõuab aga seda, et vägivald oleks olnud vara äravõtmise vahendiks. Oluline on seda silmas pidada eelkõige § 214 (väljapressimine) kontekstis, mille puhul samuti isik saab vägivallaga võõrast vara. Riigikohus on siinjuures olnud seisukohal, et vägivald on röövimise korral võõra vara kohese hõivamise vahend, väljapressimise puhul aga vahend sundimaks kannatanut hiljem üle andma võõrast vara või varalist õigust või muud varalist kasu (RKL 3-1-1-59-96), seega röövimise korral on vägivald asja ülemineku vahend, väljapressimise korral kannatanu sundimise vahend.

Antud seisukohalt, mis peamiselt lähtub vägivalla kasutamise ja vara ülemineku vahelise aja pikkusest, jääb aga problemaatiliseks äravõtmise mõiste ja sellise lähenemise korral on tegelikkuses raske piiritleda röövimist, mis eeldab vara äravõtmist, ja väljapressimist, mis eeldab varakäsitust, sest teatud juhtudel võib ka väljapressimise puhul vara kohe kurjategijale üle minna. Röövimise ja väljapressimise eristamiseks on seetõttu parem kasutada samu põhimõtteid, mida kasutatakse varguse ja kelmuse eristamiseks. Sealgi tuleb tõmmata piir vara äravõtmise (võõra valduse murdmise) ja varakäsituse vahel.

Varakäsituse jaoks on määrav see, et kurjategija sõltub kannatanu käsitamistoimingust. Kui kurjategijal on võimalik asi ise ära võtta, siis ei ole tegemist mitte varakäsitusega vaid vara

äravõtmisega, mis sellest, et kannatanu võib esmapilgul asja üle anda nagu vabatahtlikult. Nimetatud arusaam rajaneb ka väljapressimise ja röövimise sanktsioonide võrdlusel, madalamad sanktsioonid väljapressimise puhul ongi põhjendatavad sellega, et seal kannatanul siiski jääb mingi võimalus ise otsustada, kas ta allub kurjategija ähvardustele ja kas viimane saab tema vara endale, röövimise puhul sellist valikuvabadust ei eksisteeri, kurjategija saab oma teo lõpule viia ka ilma kannatanu „koostöötä“.

Kaasuse tekstist nähtuvalt puudus kurjategijatel antud juhul võimalus ise kassast raha kätte saada, kuulikindla klaasi tõttu sõltusid nad täielikult kassiirist. Kui kassiir poleks raha ise üle andnud, poleks kurjategijatel seda ka muul viisil olnud võimalik kätte saada. Järelikult ei ole tegemist vägivallaga asja äravõtmisega.

NB! Kuna nimetatud seisukoht ei ole kohtupraktikas veel kinnitust leidnud, võib siiski nõustuda ka seisukohaga, et ülalmainitud Riigikohtu lahendit aluseks võttes on antud juhul tegemist kohese hõivamisega, see tähendab röövimisega. Seetõttu viin analüüsi lõpule.

d) suur ulatus – suur ulatus on Riigikohtu praktikas (RKL 3-1-1-14-03) võrdsustatud „suure kahjuga“ mis KarS RS § 8 p 2 alusel on kahju, mis ületab kehtivat palga alammäära ühes kuusajakordselt. 1 miljon seda ületab;

e) grupp – grupi jaoks peab tegemist olema vähemalt kaastäideviimisega KarS § 21 lg 2 mõttes, ehk ühise ja kooskõlastatud süüteoosseisule vastava tegevusega. Antud juhul see ka nii oli;

f) relv või relvana kasutatav muu ese – nähtuvalt kaasuse tekstist kasutasid A ja B püstolimakette. Riigikohtu praktikas (RKL 3-1-1-10-98, 3-1-3-9-98, 3-1-1-49-98) ei ole relvamakette aga käsitletud relva või relvana kasutatava muu esemega, kuna neil puudub objektiivne ohtlikkus;

g) sissetungimine – sissetungimise sisustamiseks tuleb aluseks võtta § 266, mille järgi on karistatav valdaja tahte vastaselt võõrasse hoonesse, ruumi, sõidukisse või piirdega alale ebaseaduslik tungimine. Antud juhul on probleemiks see, et pank oli avatud ja avatud teenindustevõtete puhul võivad sinna siseneda kõik (nö üldine luba sisenemiseks) ilma spetsiaalse igakordse loata. Seega isikut, kes siseneb hoonesse üldise volituse alusel, ei saa käsitleda sissetungijana isegi siis, kui ta seda luba kuritarvitab (vastupidine seisukoht tähendaks, et ka nt kõigi ilma piletita ühistranspordi kasutajate tegevus vastaks § 266 koosseisule). Siiski tuleb sellisel juhul lisatingimusena eeldada, et üldist volitust kuritarvitav isik peab vähemalt sisenemisel käituma neutraalselt. Kuigi kindlaid piire ei saa siin tõmmata, võib aluseks võtta põhimõtte, et üldluba ei saa kasutada isik, kellele valdaja ainuüksi juba välise käitumise tõttu oleks sisenemise individuaalselt keelanud. On selge, et maskide ja relvamakettidega varustatud isikuid ei oleks pangasaali valdaja sinna lasknud juba ainuüksi nende välise käitumise tõttu. Seetõttu on tegemist sissetungimisega. Samas ei ole seda probleemi eest kohtupraktikas veel selgeks vaieldud.

h) näo varjamine – sukad olidki näo varjamiseks mõeldud.

2. Subjektiivne koosseis

a) tahtlus objektiivsete koosseisuelementide suhtes – probleeme ei ole, vähemalt kaudne tahtlus kõigi ülalkirjeldatud elementide suhtes oli olemas;

b) lisaks eeldab röövimine kavatsetust asja õigusvastase omastamise suhtes – tuleb asuda seisukohale, et antud juhul selline eesmärk A ja B oli.

B. Õigusvastasus

Tegu on õigusvastane, kuna kaasusest ei nähtu ühtegi viidet võimalikele õigustavatele asjaoludele.

C. Süü

Kaasuses ei ole ühtegi viidet, nagu võis A ja B olla alla 14 aastased või süüdimatud.

Järeldus: Kui asutakse seisukohale, et tegemist on siiski vägivallaga asja äravõtmisega, panid A ja B toime KarS § 200 lg 2 p 6, 7, 9 (?) ja 10 kirjeldatud kuriteo.

II. A ja B võisid toime panna § 214 lg 2 p 2, 4 ja 5 kirjeldatud kuriteo

On selge, et kandidaat saab jõuda § 214 analüüsi juurde siis, kui ta välistab § 200.

A. Kuriteokoosseis

§ 214 lg 2 p 2, 4 ja 5 alusel on muu hulgas karistatav varalise kasu üleandmise nõudmine vägivaldaga suures ulatuses, grupi poolt ja isikult vabaduse võtmisega.

1. Objektiivne koosseis

a) varalise kasu üleandmise nõudmine – kassirile nõude esitamisega oli väljapressimine tegelikult lõpule viidud, varakäsituse tegemine ja varalise kahju tekkimine kannatanul ei kuulu enam koosseisu (vt RKL III-1/1-79/95);

b) vägivald – on selge, et vägivald reaalselt oli olemas, mis sest, et psüühiline – § 120 alusel on vägivald karistatav ka tapmisähvardus. Probleeme võib esmapilgul tekitada see, et ähvarduse objektiks oli K jaoks võhivõõras klient T. Siiski tuleb § 214 tõlgendamise tulemusena asuda seisukohale, et oluline ei ole ähvarduse objekti ja kannatanu suhete laad, vaid asjaolu, kas sellise ähvarduse sunnil kannatanu on nõus minema varalise enesekahjustamiseni. Antud juhul see nii ka oli;

d) suur ulatus – vt analüüsi § 200 juures;

e) grupp – vt analüüsi § 200 juures;

f) isikult vabaduse võtmine – isikult vabaduse võtmise sisustamiseks tuleb aluseks võtta § 135 ja 136, mis tähendab eelkõige isiku kinnipidamist või kinnihoidmist (RKL 1997, lk 254). Antud juhul kliendi T suhtes see ka nii kahtlemata on, kuid tõlgendades § 214 lg 2 p 5 süstemaatiliselt koos §-ga 135, tuleb asuda seisukohale, et § 214 lg 2 p 5 järgi saab kvalifitseerida üksnes sellise vabaduse võtmise, mis pannakse toime isiku suhtes, kellele esitatakse ka vara üleandmise nõue.

2. Subjektiivne koosseis

Tahtlus objektiivsete koosseisuelementide suhtes – probleeme ei ole, vähemalt kaudne tahtlus kõigi ülalkirjeldatud elementide suhtes oli olemas;

B. Õigusvastatus

Tegu on õigusvastane, kuna kaasusest ei nähtu ühtegi viidet võimalikele õigustavatele asjaoludele.

C. Süü

Kaasuses ei ole ühtegi viidet, nagu võis A ja B olla alla 14 aastased või süüdimatud.

Järeldus: A ja B panid toime § 214 lg 2 p 2 ja 4 kirjeldatud kuriteo.

2. teokompleks – kuritegu kliendi vastu

I. A ja B võisid toime panna § 120 kirjeldatud kuriteo

A. Kuriteokoosseis

§ 120 alusel on karistatav muuhulgas ka tapmisega ähvardamine, kui on alust karta ähvarduse täideviimist.

1. Objektiivne koosseis

a) tapmisega ähvardamine – T tapmisega ähvardamine oli toime pandud nii otsesõnu kui ka kongludentset (püstolimaketi surumine vastu T kukalt);

b) alus karta ähvarduse täideviimist – antud koosseisutunnuse esinemist tuleb hinnata kannatanu seisukohalt *ex ante* (st nende asjaolude pinnalt, mis olid kannatanule teada ähvarduse hetkel). Kaasuse tekstist tulenevalt saab väita, et T pidi kirjeldatud olukorras tundma reaalselt ohtu oma elule.

2. Subjektiivne koosseis

a) tahtlus ähvardamise suhtes – probleeme ei ole, see oligi kurjategijate eesmärk;

b) tahtlus selles suhtes, et kannatanu peaks ähvardust tõsiseltvõetavaks – see oli samuti kurjategijate eesmärk.

B. Õigusvastasus

Tegu on õigusvastane, kuna kaasusest ei nähtu ühtegi viidet võimalikele õigustavatele asjaoludele.

C. Süü

Kaasuses ei ole ühtegi viidet, nagu võis A ja B olla alla 14 aastased või süüdimatud.

Tegemist on kaastäideviimisega, kuna nii A kui ka B tegu eraldi kui ka koos vastab § 120 koosseisule.

Järeldus: A ja B panid toime KarS § 120 kirjeldatud kuriteo.

II. A ja B võisid toime panna § 135 lg 2 kirjeldatud kuriteo

§ 135 lg 2 alusel on muu hulgas karistatav noorema kui 18 aastase inimese vangistamine eesmärgiga sundida tema tapmise ähvardusel kolmandat isikut mingit tegu toime pannema

A. Kuriteokoosseis

1. Objektivne koosseis

a) noorem kui 18 inimene;

b) vangistamine – antud juhul võib küsitavusi tekitada see, et kas nii lühiajalist kinnipidamist iseenesest avalikus kohas saab käsitleda vangistusena. Vastavalt KarS kommentaarile ei oma § 135 puhul tähtsust vangistuses hoidmise aeg; ka mõneminutiline kinnipidamine moodustab vangistamise nt juhul, kui pangaröövel võtab juhusliku kliendi pantvangi selleks, et jõuda takistamatult panga ees seisva autoni, millega ta juba üksi edasi põgeneb. Samuti saab isikut vangistuses hoida avalikus kohas, nt tema valvamisega. Eeltoodust tulenevalt saab ka kaasuses kirjeldatud tegevust seega käsitleda T vangistamisega. Tegu on lõpule viidud juba isiku vangistamisega, ähvarduse ja kolmanda isiku sundimise suhtes peab kurjategijatel üksnes kavatsesus olema, objektiivselt seda aset ei pea leidma;

2. Subjektivne koosseis

a) tahtlus objektiivsete koosseisuelementide suhtes – probleeme ei ole;

b) eesmärk panna tapmise ähvardusel kolmandat isikut mingit tegu toime panema – eesmärgi olemasolu tõendab juba see, et nii tapmisega ähvardus kui ka kolmanda isiku sundimine (raha nõudmine kassiriilt) leidsid tegelikult aset.

B. Õigusvastasus

Tegu on õigusvastane, kuna kaasusest ei nähtu ühtegi viidet võimalikele õigustavatele asjaoludele.

C. Süü

Kaasuses ei ole ühtegi viidet, nagu võis A ja B olla alla 14 aastased või süüdimatud.

Tegemist on kaastäideviimisega. Kuigi esmapilgul võib jääda mulje, et pantvangi võttis T üksnes A, täitis B ainuüksi oma kohaloleku ja ähvardustega oma funktsiooni teos (suurendas T hirmu), mistõttu vastavalt teovalitsemisteooriale on ka tema kaastäideviija.

Järeldus: A ja B panid toime KarS § 235 lg 2 kirjeldatud kuriteo.

LÖPPJÄRELDUS

1. alternatiiv – isikud, kes otsustasid röövimise kasuks. A ja B vastutavad KarS § 135 ja § 200 lg 2 p 6, 7, 9 (?) ja 10 kirjeldatud teo eest. § 120 neeldub.

1. alternatiiv – isikud, kes otsustasid väljapressimise kasuks. A ja B vastutavad KarS § 135 ja § 214 lg 2 p 2 ja 4 kirjeldatud teo eest. § 120 neeldub.

